

ADLİ YARGI HÂKİM VE SAVCI ADAYLARININ MESLEK ÖNCESİ EĞİTİMİ SORUNLAR VE MUHTEMEL ÇÖZÜM YOLLARI*

İsmail Büyükgümüş**

* Makale, 15 Şubat 2014 tarihli 6524 sayılı kanunla Türkiye Adalet Akademisi'nin yapısında ve görevlerinde yapılan değişiklikten önce kaleme alınmıştır. Ancak temel tartışma ve eleştiri konuları geçerliliğini korumaktadır.

** Ankara Savcısı. 2009-2014 yılları arasında Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nde meslek içi eğitimden sorumlu müdür yardımcısı olarak görev yapmıştır. Makalede yansıtılan gözlemler bu dönemdeki deneyime de dayanmaktadır.

I. GİRİŞ

Ünlü düşünür Bertrant Russell, okullarda zekâ eğitimi yerine bedensel gelişime önem vermesinden dolayı İngiltere'nin dünya liderliğini belki de imparatorluğu kaybedeceğini söylediğinde tarihler 1926 yılını gösteriyordu.¹ Eğitimi ve eğitimin içeriğini yaşanan veya yaşanacak problemlerin sebebi olarak gören bu köklü anlayış hala devam ediyor. Yargı aparatı günümüzde siyasi ve hukuki tartışmaların tam odağında yer almakta. Yargı sisteminin işleyişi ile ilgili olarak veya hâkim ve savcılarının yaptığı işlemlerle alakalı olarak ortaya bir sorun çıktığında da tartışmaların vardığı sonuç benzer şekilde adli eğitim sistemindeki eksiklikler oluyor.

Ülkemizde hâkim ve savcı olarak atanmadan önce iki yıl süren bir stajın ve meslek öncesi eğitimin başarıyla tamamlanması gerekmektedir. Hâkim ve savcı adayları için büyük öneme haiz bu eğitim süreci pek tabii olarak bünyesinde bazı eksiklikler taşımaktadır. Sıkıntılı aşılması için gerekli kaynakların bir çok alanda yeter hale geldiği ülkemizde bazı meselelerin hala çözülememesinin sebepleri olarak görülen zihniyet² ve ciddiyet problemi hâkim ve savcı adaylarının meslek öncesi eğitiminde de karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada bu yaklaşımın izleri sürülecektir.

Çalışmamızda eleştirel bir yaklaşım tercih edilerek sistemin yaşadığı problemlere dikkat çekildikten sonra muhtemel çözüm yollarına işaret edilecektir. Hâkim ve savcı adaylığı rejimi bir bütün olarak müstakilen anlatılmayacak, problemler ve çözüm yolları izah edilirken mevcut sistem gözler önüne serilecektir. Çalışmada alanın içinde çalışan bir kişi olmanın avantajı kullanılarak temel referanslar ve kanuni düzenlemeler ışığında tecrübi bilgi de aktarılacaktır.

¹ Bertrand Russell, **Eğitim Üzerine**, çev: Nail Bezel, 5. Bası, İstanbul, Say Yayınları, 2001, s. 90.

² Mustafa Erdoğan, **Yargı Reformu**, Star gazetesi, 21 Mart 2007.

II. HÂKİM SAVCI ADAYLIĞI ÖNCESİ

Her sistemde olduğu gibi yargı sisteminin işleyişinde de en önemli unsur insan kaynağıdır. Bu kaynağı oluşturan hâkim ve savcılarla alakalı düşünürken yukarıdaki satırlarda da ifade edildiği gibi eğitim meselesine eğilmek bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.³ Yüksek nitelikler gerektiren bir meslek olarak görülen yargı profesyonelliğinde eğitimi konuşmaya nereden başlamak gerekmektedir?

A. LİSE EĞİTİMİ

Hâkim ve savcı adaylarının eğitimini irdelerken konuyu lise eğitimine kadar götürmeye gerek var mıdır? *"Klasik lise eğitimi, en genel eğitim-öğretim aşaması olarak, muhtemelen tüm öğretim aşamalarının en önemlisi ama bu aşama maalesef, bir dizi ve iyi bilinen nedenlerden galiba en verimsiz, en kötü aşama olarak karşımıza çıkıyor."*⁴ Bu iddialı hükmü destekleyen ve alanında sayılı araştırmalardan sayılabilecek bir çalışmada hâkim ve savcı adaylarının yazılı anlatım becerileri ölçülmeye çalışılmıştır. 2009-2010 akademik yılında Türkiye Adalet Akademisinde öğrenim gören 600 hâkim ve savcı adayından yansız olarak rastgele örnekleme yoluyla seçilen 274 kişi üzerinde gerçekleştirilen çalışma neticesinde katılımcıların ancak yarısının başarılı sayılabileceği ortaya çıkmıştır.⁵

Hukuk disiplini düşünmeye ve yazılı anlatıma dayalıdır. Dil ise bu faaliyetlerin en önemli ve vazgeçilemez nitelikteki aracıdır. Büyük bir ekseriyetle kaliteli eğitim verdiği kabul edilen hukuk fakültelerini bitirerek, ciddi bir eleme süzgecinden geçmek suretiyle gelinen hâkim ve savcı adaylığı stajında ortaya çıkan bu sonucun sebebini nerede aramak gerekmektedir?

³ Erdoğan, a.g.m.

⁴ Eser Karakaş, **Bir Özel Lise Sahibi Olsaydım**, Star Gazetesi, 22 Eylül 2012, (çevrimiçi <http://haber.stargazete.com/yazar/bir-ozel-lise-sahibi-olsa-idim/yazi-691208>, erişim 31.12.2013)

⁵ Murat Özbay, **Türkiye Adalet Akademisi Hakim ve Savcı Adaylarının Yazma Becerileri**, Ankara, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, 2011, s. 22, 98.

Sorumlu veya sorunlu olan lise eğitimi mi yoksa üniversite eğitimi midir?

Türkiye’de “ortalama bir lise öğrencisi ne doğru dürüst yabancı dil öğrenebiliyor, ne de belki daha önemlisi kendi dilini zengin bir çerçeveye içinde kullanabiliyor, matematik öğrenmiyor, matematiksel düşünce hiç öğrenmiyor, tarih, edebiyat gibi konulardan da nefret ederek lise mezunu oluyor... Aklı başında herkes bu gün lise mezunlarının ortalama düzeyinin çok sevimsiz olduğunu kabul edecektir.”⁶

Temel eğitimde ciddi sıkıntıların olduğu bir ülkede sadece üniversite eğitimine eğilerek bu alanda reform yapmak meseleleri çözmeyecektir. Ülkemizde lise eğitimi alan öğrenci nüfusunun büyüklüğü düşünüldüğünde bu alanda ciddi ve etkili bir reform yapmanın kolay olmadığı da açıktır. Buna rağmen Türk adli eğitimi düzeltilenirse mutlaka lise eğitimini merkeze alan bir bakış açısına ve reform çalışmasına ihtiyaç vardır.

Lise eğitimi ile ilgili olarak en büyük eksikliklerden bir tanesi sınavlarda ölçme değerlendirme aracı olarak daha ziyade test tekniğinin kullanılması neticesinde öğrenciler, kitap okumadan veya çok az sayıda okuyarak lise eğitimini tamamlamaktadır. Lise eğitiminin belki de en büyük eksikliklerinden birisi de kitap okuma azlığıdır. Bu konuda yapılabilecek en ciddi değişiklik üniversite sınavında hukuk fakültesini tercih edecek öğrenciler için hazırlanan sorulardaki en büyük ağırlığın temel edebiyat eserlerine ayrılması olacaktır. Zengin bir okuma listesi hazırlanarak üniversite eğitiminde çıkacak soruların kitapların künye bilgilerinden ve kısa özetlerinden ziyade adayların gerçekten okuyup okumadıklarını ölçmeye yarayacak şekilde hazırlanmalarının sınavı kazanan aday profilinde önemli değişiklikler yapacağı ve geleceğin hukukçularının donanım seviyesinde büyük bir çarpan etki yaratacağı düşünülmektedir. Bu önerinin getireceği mali yük az olup etkili sonuçlar doğuracağı açıktır. Bu problem çözülmediği takdirde yazılı anlatım becerileri konusunda yüzde elli başarıya sahip hâkim ve savcı

adayı profili ile adil, etkin ve süratli bir adli sistem kurmak mümkün değildir.

B. ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ

Hâkim ve savcı adaylarının meslek öncesi eğitimi ile ilgili olarak konuşmaya başlandığında en önemli eleştiriyi pek çok kez üniversite eğitimi almaktadır. Mesleğe yönelik olarak eleştiri yapıldığında bunun mesleki temel eğitimin verildiği yere yönelmesi de pek tabiidir.

Türkiye’de adli yargıda hâkim ve savcı adayları olabilmek için liseden sonra dört yıllık eğitim veren hukuk fakültelerinin bitirilmesi gerekmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi hukuk fakültesi ile liseler arasında genellikle dört yıl süren bazen üç yıla da düşen bir kolej eğitimi bulunmamaktadır. Amerika’da hukuk diploması almak isteyen kişiler böyle bir eğitimden sonra genellikle üç yıl süren hukuk fakültesine kaydolma imkânı bulabilmektedirler.⁷ Bu yaklaşımda hukuk eğitimi bir nevi lisans üstü eğitimi gibi görülmekte ve bir üst formasyon olarak değerlendirilmektedir. Hukuk formasyonunun modern bir toplumda üstlendiği rol ve taşıdığı önem birlikte düşünüldüğünde ülkemizdeki sistemin yetersiz kalacağı ve hukuk eğitiminin süre ve muhteva olarak bir değişime tabi tutulması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de hukuk fakültelerindeki eğitimle ilgili çok fazla eleştiri yapılmaktadır. Yapılan bir araştırmada hukuk akademisyenlerinin % 62’si ülkemizdeki hukuk eğitimini vasat bulurken %85’i yeniden yapılandırılması yönünde görüş serdetmiştir.⁸

Konuyla ilgili en önemli eleştirilerden bir tanesi son yıllarda açılan ve yeterli öğretim üyesi kadrosu bulunmayan hukuk fakülteleridir. Kalabalık sınıflarda

⁷ Tuğrul Ansay, **Amerika Birleşik Devletlerinde ve Federal Almanya’da Hukuk Öğretimi**, Hukuk Öğretimi Sempozyumu, Ed.: Adnan Güriz, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1993, s. 19-20.

⁸ Meral Öztoprak Sağır, **Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye’de Hukuk Eğitimi**, Araştırma Raporu, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2010, s. 144.

⁶ Karakaş, a.g.m.

eğitim yapılması yani gereğinden fazla öğrenci alınması diğer bir şikâyet konusudur. Öğretim üyelerinin aşırı ders yükü altında görev yapması ve araştırma faaliyetlerine yeterli zaman ayıramamaları da eksiklikler arasında zikredilmelidir.⁹

Çözüm yeri lise eğitimi midir yoksa üniversite aşaması mıdır tam bir kanyaya varmak zor olmakla birlikte ülkemizde hukuk fakültesi mezunlarının yabancı dil bilme oranı ile ilgili olarak elimizde kesin bir rakam ve araştırma bulunmamakla birlikte seviyenin çok düşük olduğu bilinen bir gerçektir. Öğretim elemanları arasında hukuk eğitiminde yabancı dil eğitiminin gerekli olduğunu düşünenlerin oranı %62'dir.¹⁰ Bu rakam göreceli olarak yüksek gözükse de tüm hukuk sistemini dışarıdan almış bir devlet için bu oran çok düşük kalmaktadır. Hukukçuların yabancı dil bilme oranının yüksek olması görünüşte belki uyguladığınız hukukun evrensel standartların gerisinde kalmamasını sağlayan önlemlerden birisi gibi gözükse de toplumun insan kaynağı açısından kaymak tabakasını oluşturan mesleklerden biri olan yargı profesyonellerinin, kişilerin düşünme kapasitelerini arttıran, yabancı kültür ve bakış açılarını tanıyarak çok değerli bir mukayese ve zenginleşme imkanına sahip olunmasını sağlayan yabancı dil bilgisinin azlığı ve yetersizliği, Türkiye gibi ülkelerde bir süre sonra hukukun özgürlük üretmemesi sonucunu doğurur. Hukuk fakültesi öğrencilerinin mezun olduklarında okuma, yazma, anlama ve konuşma şeklindeki dört alanda en az bir dile iyi bir seviyede sahip olmaları, bir zaruri ve stratejik hedef olarak benimsenmelidir.

"Hukuk öğrencisi belliyor, öğrenmiyor. Bellemek zorunda; çünkü o cilt cilt kitabı oturup 15 günde öğrenmeyi ancak bellekle sağlayabilir, bunun için öğrenmesi mümkün değil. Bakın bir kimse ne kadar çabuk, ne kadar kısa sürede öğrenmişse o kadar çabuk unutuyor.... Öğrenci soru sormuyor ve soru sormadan, tartışmadan, analitik düşüncüyü öğrenmeden mezun oluyor... Sistem tek taraflı bilgi

*aktarmaya ve bellemeye dayanan bir sistem."*¹¹ Bu keskin satırlar üniversitelerdeki hukuk eğitimi ile ilgili durumu bütün çıplaklığı ile ortaya koymaktadır. Eleştiri hem öğretim teknikleri ile hem de ders içerikleri ile ilgili yetersizliğe işaret etmektedir. Türk üniversitelerinde öğretim yöntemi çok büyük bir ağırlıkla taktir yani öğretim görevlisinin derse girerek tek taraflı bir şekilde ders anlatması şekline dayanmaktadır. Arada bir öğrencinin soru sorması ve cevabını alması bu niteliği ortadan kaldırmıyor. Bu sıkıntının öğretim görevlilerinin temel eğitim alanındaki bilgi becerileri ve modern öğretim teknikleri konusunda yeterli donanımına sahip olmaması ile yakın ilgisi bulunduğu gibi sınıf mevcutlarının değişik öğretim tekniklerini uygulamayı imkânsız kılacak şekilde fazla olması ile de alakası bulunmaktadır. Öğrencilerin pasif konumdan çıkarılarak aktif bir şekilde öğrenme sürecine dâhil edilmesine olan ihtiyaç açıktır. Hukuk fakültelerindeki ders içeriklerinin ve öğretim tekniklerinin, taktir yöntemini tamamen terk etmeden öğrencilere eleştirel ve analitik düşünme yeteneğinin kazandırılarak bunu yazılı ve sözlü bir şekilde aktarmalarını sağlayacak şekilde çeşitlendirilmesi gereği ortadadır.

*"Türkiye'de hukuk fakültelerinin büyük çoğunluğu 90'lı hatta 2000'li yıllardan sonra kurulduğu için yeni kurulan hukuk fakültelerinin ders programları esasen Ankara ve İstanbul Üniversitesi hukuk fakültelerinin programlarına dayanmaktadır. Yeni gelişen alanlara ve hukuk bilimini doğrudan ilgilendiren genel hukuk tarihi, Türk hukuk tarihi, Roma hukuku, hukuk felsefesi, hukuk sosyolojisi, suç bilimi, adalet psikolojisi, hukuk sistemleri gibi derslere yeterince yer verilmemesi ya da seçmeli ders olarak yer verilmesi özel hukuk konularının kamu hukuku konularından daha ağırlıklı olarak okutulması bu klasik programların başlıca özellikleridir."*¹²

⁹ Sağır, a.g.e., s. 144.

¹⁰ Sağır, a.g.e., s. 65.

¹¹ Hakan Pekcanitez, (Konuşma), **"Hukuk Öğrenimi ve Hukukçunun Eğitimi"**, Uluslararası Toplantı, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004, s. 111.

¹² Sağır, a.g.e., s. 53.

Ülkemizde hukukla ilgili yaşanan problemlerin önemli bir kısmının zihniyet ile ilgili olduğuna yukarıdaki satırlarda değinilmişti. Yapılacak reform çalışmalarında zihniyet reformunun veya modernizasyonunun hedeflenmesi gerektiği yönünde neredeyse bir konsensüs oluşmuş durumdadır. Peki bu nasıl gerçekleştirilecektir? Yapılması gereken ilk husus hukuk fakültesi müfredatlarının yukarıda sayılan derslere yer verecek şekilde değişmesi için gerekli ve uygun tedbirlerin alınmasıdır. Hukukçuyu hukuk teknisyeninden ayıracak çözüm önceki satırlarda isimleri verilen derslerin üniversitelerde etkin bir şekilde okutulmasını sağlamaktır. Ancak bu konuda en önemli sıkıntının iyi yetişmiş öğretim görevlisi bulmakta yaşanacağı düşünülmektedir. Türkiye hukuk fakülteleri için öğretim görevlisi yetiştirirken ne yazık ki hukuk tarihi, hukuk felsefesi, hukuk sosyolojisi, adli psikoloji gibi temel kamu hukuku alanlarına yeterince yatırım yapmamıştır. Türkiye Adalet Akademisi meslek öncesi eğitim müfredatına metodoloji dersini dahil etmek için araştırma yaparken Türkiye gibi nüfusu yetmiş milyonu geçen büyük bir ülkede bu alanda çalışan öğretim görevlisi sayısının çok az olduğunu gördüğümüzde şaşırılmıştık. Yukarıda adını verdiğimiz dersler ve alt alanlarda da manzaranın pek farklı olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir.

Konu ile ilgili diğer bir sorun da ders kitapları sorunudur. Ülkemizdeki hukuk fakültelerinde genellikle ders kitabı tavsiye edilmez fakat öğrenciler öğretim görevlilerinin takip ettikleri ders kitabını öğrenir ve ondan çalışmaya başlar veya eğitmenin derste anlattıklarını not haline getirerek çalışmalarını bu notlar üzerinden yürütür.¹³ Eşya hukuku, borçlar hukuku ve ceza hukuku gibi pozitif temelli derslerde çok büyük bir sıkıntı yaratmasa da hukuk felsefesi, hukuk tarihi gibi asıl hukuk formasyonunu kazandıracak ana akım derslerde tek ders kitabı uygulamasından vazgeçilerek zengin okuma listeleri hazırlanmalı, dersler bu listelerde yer alan kitaplar okunarak işlenmeli, sınavlarda modern ölçme

¹³ Hakan Öztürk, **Hukukçuların Eğitimi**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Ankara, Nisan 2010, Sayı 1, s. 173.

değerlendirme prensipleri ışığında bu listeler baz alınarak gerçekleştirilmelidir.

Ülkemizde adli eğitimin tartışıldığı zeminlerde veya idari ve yasal düzenlemeler gerçekleştirilirken yapılan en önemli hatalardan birisi de çalışmalara eğitim profesyonellerinin katılmaması, konunun hukukçuların inhisarına bırakılmasıdır. Adli eğitim ile ilgili düzenlenen bilimsel çalışmaların katılımcı ve konuşmacı listesine bakıldığında bu bakışın izleri görülecektir.¹⁴ Bu düşüncüyü destekleyen bulgulardan bir tanesi de 2010 yılında yapılan ve alanında nadir olan bir projedir. Yapılan alan araştırmasında çalışmaya katılan öğretim elemanlarının %80'i hukuk eğitimi alanında çalışan bir merkez enstitünün kuruluşunu yararlı bulmuş, hukuk eğitimine yönelik akademik çalışmaları yetersiz bulan öğretim elemanı sayısı da aynı oranda çıkmıştır.¹⁵ Eğitim biliminin çok önemli noktalara geldiği, adına ana bilim dallarının, fakültelerin ve enstitülerin kurulduğu, önemli araştırma projelerinin gerçekleştirildiği bir çağda mesele sadece hukukçulara bırakılmamalı, adli eğitim, hukuk ve eğitim akademisyen ve uygulayıcılarının birlikte çalışacakları bir alan haline gelmelidir.

C. HAKİM SAVCI ADAYLIĞI İMTİHANI

Adli Yargı hâkim ve savcı adaylığına iki kaynaktan alım yapılmaktadır. Birincisi hukuk fakültesi mezunlarıdır. İkinci kaynak ise mesleklerinden en az beş yıl çalışmış ve kırk beş yaşını doldurmamış avukatlardır. Sınav yazılı ve sözlü olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Yazılı sınav Adalet Bakanlığı ile Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin imzaladıkları protokol kapsamında ÖSYM tarafından yapılmaktadır. Yazılı imtihan test usulü yapılmakta ve 40 sorudan oluşan Genel Yetenek ve Genel Kültür ile 100 sorudan oluşan Alan Bilgisi olarak iki ana kısımdan oluşmaktadır.

¹⁴ "Hukuk Öğretimi Sempozyumu", editör : Adnan Güriz, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları,1993 ; "Hukuk Öğrenimi ve Hukukçunun Eğitimi" Uluslararası Toplantı, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004.

¹⁵ Sağır, a.g.e., s. 120-1.

Genel Yetenek ve Genel Kültür bölümünde sorular Türkçe, matematik, Türk kültür ve medeniyetleri, Atatürk ilke ve inkılap tarihi ile temel yurttaşlık bilgisi konularından çıkmaktadır. Alan bilgisi bölümü ile ilgili sorular ise anayasa hukuku, medeni hukuk, borçlar hukuku, hukuk yargılama usulü, ticaret hukuku, icra ve iflas hukuku, ceza hukuku, ceza yargılama usulü, idari yargılama usulü ve idare hukuku konularından çıkmaktadır.¹⁶

Yazılı sınavla ilgili üç temel eleştirimiz bulunmaktadır. Birincisi hâkimlik ve savcılık gibi çok önemli bir mesleğin alım sınavında gerekli bilgiyi 140 tane test sorusu ile ölçülebilir mi? İkincisi yazılı sınavın şekli olarak test, doğru bir yöntem olarak kabul edilebilir mi? Yukarıdaki satırlarda bahsettiğimiz yazılı anlatım becerisi ile ilgili yapılan bir çalışmada hâkim ve savcı adaylarının yarısının başarısız olduğu bir yerde, test tekniğinin terkedilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Alan bilgisinin temel bölümlere ayrılarak her birinden problem çözme temelli, yazılı anlatım becerilerinin de ölçüleceği sınavların yapılacağı bir sisteme geçilmesi yerinde olacaktır. Böyle bir öneri getirildiğinde, bu sınavın standardının sağlanamayacağı, çok masraflı ve uzun süreceği şeklinde eleştiriler yapılmaktadır. Meselenin temelinde daha önce ifade etmeye çalıştığımız gibi zihniyet ve ciddiyet problemi yatmaktadır. İngilizce dil becerisini dört alanda ölçen IELTS imtihanı dünyanın birçok ülkesinde yapılmakta her bir kişi bu imtihanda okuma ve dinlemeyi ölçen testlerin yanında iki kompozisyon yazmakta ve sözlü mülakata girmektedir. IELTS sınavının sıhhatine yönelik ciddi bir eleştiri de getirilmemektedir. Eğer problemin temelinde ciddiyet ölçütünü koyarsak çok önemli bir mesleğin yazılı imtihanının 140 test sorusundan oluşamayacağı kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Üçüncü eleştirimiz ise daha önce üniversite eğitimini anlattığımız bölümde değinildiği gibi genel kültür ve genel yeteneğe 40 soru ayrılırken alan bilgisine 100 soru ayrılmasıdır. Alan bilgisi bölümünde de hukuk felsefesi, hukuk sosyolojisi, hukuk tarihi,

yargı etiği, hukuk metodolojisi gibi alanlara yer verilmemektedir. Genel yetenek ve genel kültür alanında da bir hukukçu için en önemli disiplinlerden biri olan edebiyat bulunmamaktadır. Ülkemizin hukuk alanında yaşadığı sıkıntıların sebebi çok açık bir şekilde test sorularının çıkacağı alanların tercihinde yatmaktadır. Mevcut yazılı sınav sisteminin çağdaş bir hukukçu profili çıkarması mümkün değildir. Yazılı sınav sistemi düzenlenirken test usulünün terk edilmesi veya sınırlı olarak bazı alanlarda kullanılması; mutlaka problem çözme ve yazılı anlatım becerisinin ölçülebileceği yazılı sınav sistemine geçilmesi gerekmektedir. Bu konu ile ilgili önerilerimizden bir tanesi de bir komisyon tarafından hukuk ve edebiyat alanında temel eserlerin belirlendiği bir okuma listesinin oluşturulması ve yazılı ve sözlü imtihanda soruların bu listedeki kitaplardan çıkmasıdır.

Hâkim savcı adaylığı sınavı, yazılı ve sözlü olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Yazılı sınavdan sonra bir de mülakat sınavı yapılmaktadır. “Yazılı sınavda yüz tam puan üzerinden yetmiş puan almak kaydıyla en yüksek puanı alan adaydan başlamak üzere bir liste yapılmakta ve alınacak kişi sayısının iki katı fazlası mülakata çağrılmaktadır. Mülakat kurulu Adalet Bakanlığı Müsteşarı veya Müsteşar Yardımcısı başkanlığında Teftiş Kurulu Başkanı, Ceza İşleri, Hukuk İşleri ve Personel Genel Müdürleri ile Türkiye Adalet Akademisi Yönetim Kurulunun her sınav için kendi üyeleri arasından belirleyeceği iki üye olmak üzere toplam yedi üyeden oluşmaktadır. Mülakatta ilgilinin muhakeme gücü, bir konuyu kavrayıp özetleme ve ifade yeteneği, genel fiziki görünümü, davranış ve tepkilerinin mesleğe uygunluğu ve liyakati, yetenek ve kültürü, çağdaş bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığı puan vermek suretiyle ölçülmektedir. Sınava katılanların yazılı yarışma sınavı notunun yüzde yetmiş ile mülakat notunun yüzde otuzunun toplamı tespit edildikten sonra en yüksek puandan başlamak üzere nihai başarı listesi hazırlanır.¹⁷

¹⁶ Hüsnü Aldemir, **Hakimlik ve Savcılık Mesleğinin Temel Esasları**, Ankara, 2013, Seçkin Yayınevi, s. 321 vd.

¹⁷ Aldemir, a.g.e. s. 322 vd.

Mülakat ile ilgili en önemli eleştiri şeffaflık noktasında gelmektedir. Mülakat Kurulunun ağırlıklı olarak Adalet Bakanlığı bürokratlarından oluşması ayrıca soruların ve mülakatın objektifliğinin denetlenememesi eleştirilmektedir.¹⁸ Bu konuda daha karma bir komisyon düşünmek mümkündür. Adalet Bakanlığı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, yüksek mahkemeler, Türkiye Adalet Akademisi ve baro temsilcilerinden oluşan bir komisyon şeffaflığı ve güvenilirliği sağlamada daha etkili olabilir.

Mülakat veya sözlü görüşme aşaması açısından önemli olan başka bir husus, kişinin psikolojik açıdan uzman marifeti ile değerlendirilmemesidir. Hâkimlik ve savcılık mesleği dirayet, cesaret, analitik düşünme, temsil kabiliyeti gibi bir takım değerler ve beceriler gerektirmektedir. Bu hususlarında konunun uzmanı psikologlar tarafından değerlendirilmesi ve tespiti bir zorunluluk olmasına rağmen mevcut sistemde böyle bir ölçme ve değerlendirme yapılmamaktadır.

III. HÂKİM VE SAVCI ADAYLIĞI DÖNEMİ

Hâkim ve savcı adaylığı rejimi 2802 sayılı “Hâkimler ve Savcılar Kanunu” ile 4954 sayılı “Türkiye Adalet Akademisi Kanunu”nda düzenlenmiştir. Adaylar adaylık döneminde Devlet Memurları Kanunundaki genel idare hizmetleri sınıfına dâhil olup hâkim ve savcı sınıfına dâhil değildirler.

A. SÜRE VE YAŞ

Daha önce de değinildiği üzere adli yargı hâkim ve savcı adaylığının kaynağı hukuk fakültesi mezunları ile avukatlardır. Hukuk fakültesi mezunu olup yazılı ve sözlü sınavda başarılı olarak hâkim ve savcı adaylığına atanmaların staj süresi iki yıldır. Bu stajın 17 ayı mahkemeler ve Yargıtay’da kalan yedi ayı ise Türkiye Adalet Akademisinde geçmektedir. Avukatlık mesleğinden hâkim ve savcı adaylığına alınanların staj süresi ise altı ay olup stajın tamamı Türkiye Adalet Akademisi’nde geçirilen eğitim sürecinden

oluşmaktadır. 2011 yılında yapılan bir değişiklikle hukuk fakültesi mezunları açısından iki yıl olan staj beş yıl geçerli olmak üzere Adalet Bakanlığının teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun kabulü ile bir yıla düşürülmüştür.¹⁹

Çok genç yaşta hâkim ve savcı olunması ülkemizde sıklıkla eleştirilmektedir.²⁰ Belli bir hayat tecrübesi ve olgunluk gerektiren mesleğe 23-24 yaşlarında başlanılmasının doğru olmadığı kanaatindeyiz. Fakat öte yandan ülkemizde ciddi miktarda hakim ve savcı açığı bulunmaktadır. Diğer bir husus böyle önemli bir mesleğe giriş için iki yıllık staj süresi yeterli midir? Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde bir yanda hâkim ve savcı açığı dururken diğer yanda staj süresinin kısalığı ve erken yaşta hâkim ve savcı olabilme imkânı yan yana durmaktadır. Bu konuda nasıl bir çözüm benimsenmelidir? Bizim önerimiz karma bir görüşün benimsenmesidir. Staj süresi iki yıldan kesinlikle az olmamalıdır. Stajın bir yıla indirilmesi çok ciddi bir yanlış olmuştur. Kanımızca staj altı yıla çıkarılmalıdır. İki yılı mevcut staj gibi olmalı bu stajı tamamladıktan sonra adaylar dört yıllığına yardımcı hâkim ve savcı olarak atanmalıdır. Bu aşamada yardımcı hâkim ve savcılar bir hakim ve savcının tüm yetkilerini haiz olmalı fakat dört yıllık bir deneme sürecinden geçirilmelidir. Deneme süresi içerisinde de iyi planlanmış meslek içi eğitimlere alınarak yetkinlikleri artırılmalıdır. Bu dört yılın sonunda hâkim ve savcı yardımcılarını bağımsızlığı ve tarafsızlığı güvence altına alınmış, son derece şeffaf çalışan, değerlendirme yapacağı ölçütler iyi tanımlanmış bir komisyon tarafından her açıdan değerlendirilerek hâkim ve savcılığa alınmayı hak edip etmediklerine karar verilmelidir.

Bu yapıldığı takdirde hâkim ve savcılarının çok erken yaşta mesleğe başlamaları ile ilgili olarak olgunluk

¹⁹ 2802 sayılı Kanun madde 28, geçici madde 11 ve 4954 sayılı Kanun madde 10.

²⁰ Ahmet Hamsici, HSYK Başkanvekili, Basın konuşması, <http://www.trthaber.com/haber/gundem/hakim-ve-savcilara-30-yas-siniri-geliyor-106048.html>, erişim 05.01.2014

¹⁸ Halit Yılmaz, *Hakim ve Savcı Adayı Alımında Mülakat Sınavına İlişkin Hukuksal Sorunlar*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Mart-Nisan 2011, Yıl 23, Sayı 93, Ankara.

noktasında getirilen eleştirilerde karşılanmış olacaktır. Sadece yaş meselesi nazara alınarak genç yaşta hukuk fakültesi mezunları arasından hâkim ve savcılık mesleğine alınmanın önü de kapatılmamalıdır. Zira mensubu olduğumuz Kıta Avrupası'nda birçok ülke benzer bir sistemi benimsemiştir.

Avukatlık mesleğinden hâkimlik ve savcılık mesleğine alınma sistemi de devam etmelidir. Her iki kaynaktan almanın kendi içinde avantaj ve dezavantajı bulunmaktadır. İkisinden de vazgeçmeden eksik yanlar tespit edilip sorunların çözüme kavuşturulması daha sağlıklı bir yöntem olacaktır.

Diğer bir eksiklik avukatlık mesleğinden hakim ve savcı adaylığına geçenlerin staj süresi ve planlaması ile ilgilidir. Bu kaynaktakiler için hukuk pratiğini bildikleri varsayılarak adliye stajı öngörülmemiş, Türkiye Adalet Akademisi'nde geçirilecek altı aylık bir eğitim yeterli görülmüştür. Bu kaynaktan gelen bir çok adayın daha önceki meslek yaşamlarında hukuk ve ceza alanlarından sadece biri ile meşgul olmaları hatta bazen sadece icra gibi çok sınırlı bir alanda meslek icra etmeleri nedeniyle, hâkimlik mesleğinde hem ceza hem de hukuk davalarına aynı anda bakacak olmaları savcılık mesleğinde de ceza dosyaları ile uğraşacak olmaları yönündeki mevcut sistem düşünüldüğünde Türkiye Adalet Akademisi'nde göreceklere eğitimden önce ve sonra olmak üzere en az altı ay süre ile adliye veya Yargıtay stajına yapmaları yerinde olacaktır.

B. YETKİ DAĞILIMI

Hâkim ve savcı adaylığı rejiminde iki sorumlu makam bulunmaktadır. Hâkim ve savcı adaylarının gerçekte özlük hakları itibariyle bağlı olduğu ve stajın tümünden sorumlu bulunan makam Adalet Bakanlığıdır. Türkiye Adalet Akademisi ise stajın formal eğitim bölümü olan yedi aylık eğitimden sorumludur. Bu yetki dağılımı mevcut işleyiş itibariyle iki başlılığa neden olmakta, stajın etkinliğini azaltarak verim kaybına yol açmaktadır.²¹

²¹ Ahmet Akgül (Tartışma), "Hukuk Öğrenimi ve Hukukçunun Eğitimi", Uluslararası Toplantı, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004, s. 226.

Mevzuat bazında hâkim ve savcı adaylarının adliye stajında ne yapacakları ayrıntılı bir şekilde belirlenmişse de bu aşamada eğitimin verimsiz geçtiği, hâkim ve savcıların adaylarla yeterince ilgilenmediği yönündeki eski şikâyetler hala devam etmektedir.²² Hâkim ve savcı adaylarının 17 aylarını geçirdikleri adliye stajında kendilerine çoğu adliyede müstakil oda veya masa tahsis edilmemesi mevcut sistemin işleyiş tarzına dair önemli bir veri olarak karşımızda durmaktadır. Müstakil bir çalışma alanı bile bulamayan hâkim ve savcı adayından herhangi bir şey beklemek gerçekçi olmayacaktır. Bunun en önemli sebeplerinden bir tanesi adliye stajının bir eğitim sürecinden ziyade her gün uğranılacak ve bunu ispat için imza atılacak bürokratik bir süreç olarak zihinlerde yer etmesidir. Türkiye Adalet Akademisi'ndeki eğitim ile adliye stajındaki eğitim arasında herhangi bir koordinasyon olduğuna dair yazılı mevzuatımızda bir işaret bulunmamaktadır. İki aşama birbirinden tamamen bağımsız olarak gerçekleştirilmektedir. Bu ve benzeri mahzurların giderilmesi için tüm staj bir bütün olarak değerlendirilmeli ve adli eğitim alanında tek kamu kurumu olan Türkiye Adalet Akademisi sürecin tüm yönetim ve işleyişinden yetkili ve sorumlu yegâne kurum kılınmalı, müteakiben de hâkim ve savcı adaylığı dönemi eğitim perspektifinden bütüncül bir yaklaşımla baştan sona elden geçirilmelidir.

C. TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ DÖNEMİ

Türkiye Adalet Akademisi'nin 23.7.2003 tarih ve 4954 sayılı yasa ile kurulması adli eğitim ile ilgili olarak kurumsal alanda geleceğe yönelik olarak yapılan en önemli yeniliklerden ve atılımlardan biri olmuştur. Adalet Akademisi kurulmadan önce de mevcut olan ve faaliyetine devam eden Eğitim Merkezi Müdürlüğü Akademi bünyesine alınmış bununla birlikte hâkim ve savcıların meslek içi eğitimi (her ne kadar sonradan yanlış bir kararlar Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun sorumluluğuna bırakılmışsa da) yasal olarak mevzuatımıza girmiştir. Yapılan değişiklikler bununla da kalmamış, büyük bir vukufiyetle, Türkiye

²² Akgül, a.g.e., s. 224.

Adalet Akademisi kendi genel kurulu, denetim kurulu ve yönetim kurulu olan bağımsız bir kurum olarak oluşturulmuştur.²³ En önemli yeniliklerden bir tanesi Türkiye Adalet Akademisi'ne eğitimin yanında danışma, yardım, inceleme, araştırma, yayın, dökümantasyon, çeviri gibi bilgi teorisi açısından çok önemli ek görevler verilmesi olmuştur. Tüm bu olumlu gelişmelere karşın yazı içeriğinde değinildiği gibi zihniyet ve ciddiyet problemleri burada da karşımıza çıkmaktadır.

1. ORGANİZASYONEL EKSİKLİKLER

Türkiye Adalet Akademisi Kanununun tümü incelendiğinde bir devrim niteliğinde olan ve yukarıda ifade edilen yeniliklere karşın iki büyük eksiklikle malul olduğu görülecektir. Birincisi Akademiye verilen çok önemli görevlere karşın bu görevleri gerçekleştirecek birimler ihdas edilmemiştir. Türkiye Adalet Akademisinin organları Başkanlık, Genel Kurul ve Yönetim Kurulu'dur. Başkanlık, bir Başkan ve iki Başkan yardımcısından oluşmaktadır. Genel Kurul üst karar organı olarak yılda bir defa toplanmaktadır. Yönetim Kurulu asli görevleri dışarıda olan üyelerden oluşan ve ayda iki kere toplanan bir birim olarak tasarlanmıştır. Bu durumda her biri çok önemli olan ve ciddi organizasyonel faaliyet gerektiren inceleme, araştırma, yayın, dökümantasyon, çeviri, danışma ve yardım gibi görevleri hangi birimler yapacaktır? İkinci eksiklik Kanunun ekindeki kadro cetveline bakıldığında ortaya çıkmaktadır. Türkiye Adalet Akademisi'ne yüklenen görevleri yerine getirecek birimler ihdas edilmediği gibi kadro yani personel de verilmemiştir. Aynı sıkıntıyı Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nde de görmek mümkündür. Bir müdür, iki müdür yardımcısı ve bir eğitim şube müdürlüğü verilen birime eğitim programcısı, ölçme değerlendirme uzmanı, rehberlik ve psikolojik danışman gibi uzman kadrolar tanınmamıştır. Her ne kadar 23. madde²⁴ gibi diğer

kamu kurumlarından bir yıl süre ile geçici görevlendirmeler yapma imkânı getirilmişse de bu imkânı sayılan görevlerin üstünden gelmek için yeter bir araç olarak görmek mümkün değildir.

Belirtilen gerek birim gerek kadro yetersizliği kuruluşundan itibaren eksikliğini hissettirmiş ve son yıllara kadar Türkiye Adalet Akademisi'nin görevlerini gereği gibi yerine getirmesine engel olmuştur. Son yıllarda Kanunda sayılan görevlerin yerine getirilmesi için idari bir kararla Genel Koordinatörlükler ihdas edilmiş ve 23. Madde uyarınca 19 hâkim ve savcı istihdam edilmiştir²⁵. Bu yol kullanılarak önemli kazanımlar elde edilmiştir. Ancak Kanunda sayılı görevlerin önem ve ağırlığı düşünüldüğünde geçici idari tedbirlerle bir yere kadar yol alınacağı açıktır. Yapılacak bir kanun çalışması ile her bir görevin ifası için Türk idari teşkilat yapısına uygun olarak daire başkanlığı seviyesinde birimler ihdas edilip burada nitelikli personelin çalışması için düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

ve ilgilinin kabul etmesi şartı ile Yönetim Kurulu tarafından, yapılacak çalışmanın kapsamı ve süresi de dikkate alınarak en çok bir yıl süreyle görevlendirilebilirler. Süresi sona erenler, aynı usule göre yeniden görevlendirilebilir. Uygun görme kararı; Yargıtay üyeleri hakkında Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu, Danıştay üyeleri hakkında Danıştay Başkanlık Kurulu, Askerî Yargıtay üyeleri hakkında Askerî Yargıtay Başkanlar Kurulu, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi üyeleri hakkında Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulu, hâkimler ve savcılar hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Adalet Bakanlığında çalışan hâkimler hakkında Bakan, askerî hâkim ve savcılar hakkında Millî Savunma Bakanlığı, noterler hakkında Türkiye Noterler Birliği Yönetim Kurulu tarafından verilir. Yukarıdaki hükümlere göre Akademiye görevlendirilenler, kurumlarınca görev süresince aylıklı izinli sayılırlar. Bunların aylık, ek gösterge, tazminat ve diğer malf ve sosyal hak ve yardımları kendi kurum, kuruluş ve kurullarınca ödenir ve her türlü özlük hakları devam eder. Akademiye çalıştıkları süreler terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır, terfileri başkaca bir işleme gerek duyulmadan süresinde yapılır.

²⁵ Türkiye Adalet Akademisi 9.Olağan Genel Kurul Toplantısı (yayımlanmamış), Ankara, 2012, s. 7.

²³ Bkz 4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu madde 4, 5 vd.

²⁴ Madde 23 - Kamu kurum, kuruluş ve kurullarında çalışanlar, ilgili kurum, kuruluş ve kurulun uygun görmesi

Eğitim dışındaki görevlerin yerine getirilmesi için önerdiğimiz çözüm Eğitim Merkezi Müdürlüğü için de geçerli olmalıdır. Müdürlük bünyesinde Eğitim Plan ve Programlama, Ölçme ve Değerlendirme, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Ders Materyalleri Geliştirme, Bilişim ve Uzaktan Eğitim, Sosyal ve İdari İşler gibi alt birimler kurularak mutlaka her birime, uygun nitelikte daimi ve geçici idari personel istihdamı gerçekleştirilmelidir.

2. HÂKİM VE SAVCI AYRIMI

Hâkim ve savcı ayrımı 2802 sayılı “Hakimler ve Savcılar Kanununun” 10. maddesi uyarınca hukuk fakültesi mezunlarından adaylığa geçenler için meslek öncesi eğitimin veya stajın ilk altı ayını, avukatlık mesleğinden geçenler için ise ilk üç ayını tamamladıktan sonra yapılmaktadır. Bu ayırım yapılana kadar herkes hâkim ve savcı adayı unvanını kullanmakta ve ortak dersler görmektedir. Ayırım yapıldıktan sonra ise adaylar, hâkim adayı veya savcı adayı olarak isimlendirilmekte ve ayrıldığı hâkimlik veya savcılık mesleğine göre farklılaştırılmış bir eğitim ve staja tabi tutulmaktadır. Her ne kadar ortak bir alanda hareket ediliyor olsa da hâkimlik ve savcılık mesleğinin nosyonunun ve formasyonunun farklılık göstermesi nedeniyle ortak geçirilen dönem adaylar açısından verimsizliğe yol açmaktadır. Hâkim adayları için de benzer bir sıkıntı mevcuttur. Hâkim adaylığına ayrıldıktan sonra hukuk ve ceza şeklinde bir ayırım yapılmamaktadır. Hâkim adaylarının mesleğin ilk başlarında çoğu zaman hem hukuk hem ceza mahkemesine aynı anda bakma şeklindeki uygulama adaylık sürecinde de kendini göstermektedir. Hukuk ve ceza davalının da çok farklı nosyona ve yargılama usullerine tabi olduğu düşünülür ayrıca her bir alanın kendi içinde çok geniş bir bilgi ve içtihat yığına sahip olduğu düşünülürse böyle bir ayırımın yapılmamasının yol açacağı sıkıntılar kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Adaylığın başlangıcında hakim ve savcı ayrımı ile birlikte hakimlerde kendi aralarında hukuk ve ceza hakimi olarak ayrılmalıdır. Bunun gerçekleştirilmesi için hiç şüphesiz Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun adli yargı hakimlerini kendi aralarında hukuk ve ceza hakimi

olarak ikili bir ayrıma tabi tutması ve mahkeme yetkisi verirken de bu ayrıma dikkat etmesi gerekmektedir.

3. HAZIRLIK VE SON DÖNEM EĞİTİMİ

Hâkim ve savcı adaylarının eğitimi Türkiye Adalet Akademisi bünyesinde kurulan Eğitim Merkezi Müdürlüğünde gerçekleştirilmektedir.²⁶ Eğitim Merkezi Müdürlüğü bir müdür, iki müdür yardımcısı ve bir bürodan oluşur. Müdür ve müdür yardımcıları hâkim ve savcı sınıfındandır.

Son yıllarda hâkim ve savcı açığını gidermek için alınan hâkim ve savcı adayı sayısındaki artış, Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nün iş yükünü aşırı ölçüde arttırmıştır. 2012 rakamlarına göre 2305, 2013 rakamlarına göre ise 2085 aday eğitim görmüştür.²⁷ Artan iş yükünü karşılamak için 4954 sayılı Kanunun 23. Maddesi uyarınca geçici bir tedbir olarak birer yıllığına koordinatör hâkim sıfatı ile hakim ve savcılar görevlendirilmiş ise de bu tedbir tek başına yeterli olmamıştır.

İdari yapılanma olarak Eğitim Merkezi Müdürlüğü altında sadece bir büro olup bu da günlük idari işleri yapmak için öngörülmüştür. Yukarıda değinildiği gibi Eğitim Plan ve Programlama, Ölçme ve Değerlendirme, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Ders Materyalleri Geliştirme, Bilişim ve Uzaktan Eğitim, Sosyal ve İdari İşler şeklinde kanunla kurulacak idari bir yapılanmaya olan ihtiyaç açıktır. Bu idari organizasyonda görev yapmak üzere gerek hakim ve savcı sınıfından gerekse eğitim bilimi ile ilgili uzmanlık alanlarından yeterli

²⁶ 4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu: Eğitim Merkezi Madde 27 - Adli, idari ve askerî yargı hâkim ve savcılar, avukat ve noterler ile adalet hizmetlerine yardımcı personelin meslek öncesi ve meslek içi eğitimi ve gelişmesi için faaliyette bulunmak üzere Ankara'da Akademi bünyesinde Eğitim Merkezi kurulur. Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Müdür ile iki müdür yardımcısı ve bir bürodan oluşur.

²⁷ Türkiye Adalet Akademisi 9. Olağan Genel Kurul Toplantısı (yayımlanmamış), Ankara, 2012, s. 7; Türkiye Adalet Akademisi 10. Olağan Genel Kurul Toplantısı (yayımlanmamış), Ankara, 2013, s. 3.

sayıda nitelikli personel istihdamı da büyük bir zorunluluk olarak gözükmektedir.

Hâkim ve savcı adaylığı eğitiminin Akademi'de geçirilen bölümü ile ilgili en büyük problemlerden bir tanesi de eğitici problemidir. Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nün kendisine ait bir eğitici kadrosu bulunmamaktadır. Eğitici kaynağını büyük ölçüde yüksek mahkemeler ve adliyeler oluşturmaktadır. Türkiye Adalet Akademisi Kanununun 22. maddesi uyarınca yapılan talep üzerine ilgili kurumun uygun görmesi koşuluna bağlı olarak görevlendirilen öğretim görevlileri Akademiye ders vermek için gelmekte ders verdikten sonra görevlerine geri dönmektedirler. Yapılan işin ehemmiyeti, Türkiye Adalet Akademisi'nin kurumsal ve kanuni konumu düşünüldüğünde bu şekilde arzi olarak görev yapan bir eğitim kadrosu ile ciddi ve nitelikli eğitim sağlamak oldukça zor olmaktadır. Az sayıda dahi olsa daimi bir eğitici kadrosunun olmaması eğitimin etkinliğini ve verimini büyük ölçüde düşürmektedir. Diğer bir problem de Akademi Kanununun 38. maddesi uyarınca öğretim görevlilerine ödenen ücretin azlığıdır. 2013 yılı itibariyle dört saatlik bir eğitim sonunda eğitimcilere elli liranın biraz üzerinde ücret ödenmektedir. Öğretim görevlileri eğitim vermeyi ve eğitici olmayı bir görev ve prestij olarak görseler de ücretin yapılan işin çok altında olduğu açıktır. Ücret miktarı yargı kurumlarından gelen görevliler için çok büyük bir mesele olarak sayılmasa da yargı dışı kurumlardan gelen ve profesyonel eğitim hizmeti sunan birçok kişi için çok az görülmektedir. Yapılacak bir kanuni düzenleme ile Türkiye Adalet Akademisi'ne kendi çalışacağı çekirdek bir eğitim kadrosunu belli bir süreliğine seçme ve görevlendirme imkânı tanınmalı ayrıca ders ücretlerinde iyileştirme sağlanmalıdır.

Diğer bir sıkıntılı alan ders içerikleridir. Türkiye Adalet Akademisi meslek öncesi eğitim müfredatı hazırlanırken ağırlıklı olarak Eğitim Merkezi Müdürlüğü meslek öncesi eğitim bölümünde çalışan görevliler ve eğitimcilerden müteşekkil karma bir komisyon oluşturulmakta ve müfredat hâkim ve savcı adaylarından alınan dönütler ışığında tecrübi bilgi temelli bir yaklaşımla hazırlanmaktadır. Komisyonu

oluşturan kişiler her ne kadar alanlarında uzman olsalar da komisyonlarda bu güne kadar eğitim bilimi uzmanları görev almamıştır. Müfredatlar hazırlanırken alan çalışması, mülakat, inceleme ve araştırma gibi önemli bazı bilimsel yöntemlerle ihtiyaç analizleri yapılamamıştır. Bu eksiklik eğitim programının Türk yargısının ihtiyaçlarına tam olarak cevap verip vermediği noktasında soru işaretleri oluşturmaktadır. Bu konu ile paralel olarak ortaya çıkan diğer bir hususta ders materyali eksikliğidir. Meslek öncesi eğitimler için önceden hazırlanmış ortak ders materyalleri olmayıp ders materyalleri ağırlıklı olarak öğretim görevlilerinin adaylara dağıttıkları notlardan ibarettir. Bu sıkıntıyı gidermek için ders materyallerinin hazırlanması amacıyla Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığı tarafından bir proje başlatılmıştır. Proje kapsamında ilk önce "Hukuk", " Ceza", "Adalet Yönetimi ve Meslek Kültürü" şeklinde üç ana bilim dalı kurulmuş ve bu alanlara öğretim görevlileri arasından koordinatörler atanmıştır. Daha sonra dört ve sekiz saatlik müstakil modüller, oluşturulan ana dersler altında birleştirilmiştir. Müteakiben, eğitim programı uzmanı bir akademisyen eşliğinde öğretim görevlileri tarafından ders materyallerinin yazılmasına başlanılmıştır. Proje tamamlandığında eğitimin planlı ve öngörülebilir olması yolunda önemli mesafe alınması beklenmektedir.²⁸

4. DÖNEM SINAVI

Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Merkezi Müdürlüğü bünyesinde gerçekleştirilen eğitimle ilgili diğer bir sıkıntı da dönem sonunda yapılan sınavdır. Konuyu düzenleyen 4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanununun 28. maddesi şöyledir :

"Eğitim sonunda adaylar, eğitim süresi içinde kendilerine öğretilen konularla ilgili olarak yazılı sınava alınırlar. Eğitim sonunda yazılı sınavda başarı gösterenlerin mesleğe kabulleri ile

²⁸ Türkiye Adalet Akademisi 10.Olağan Genel Kurul Toplantısı (yayımlanmamış), Ankara, 2013, s. 2-3.

atanmaları 24.2.1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu hükümlerine göre yapılır. Eğitim sonunda yazılı sınavda başarı gösteremeyenlere iki ay içinde bir sınav hakkı daha tanınır; bu sınavda da başarılı olamayanlar, talepleri hâlinde Bakanlıkça merkez veya taşra teşkilâtında genel idare hizmetleri sınıfında bir kadroya atanabilir, aksi hâlde bunların adaylığına Bakanlıkça son verilir. Yazılı sınav ilişkili hususlar yönetmelikle düzenlenir.”

Sınavın şeklinin Kanuna konulması doğru bir yöntem olmamıştır. Eğitim kurumlarının sınav sistemi zaman içerisinde ihtiyaçlara veya müfredatta yapılan değişikliklere göre değişebilmektedir. Kanuna böyle bir hüküm konulması esnekliği ortadan kaldırmıştır. Mesela bu sisteme göre sözlü sınav yapmak mümkün değildir zira kanun metni açıkça yazılı sınav demektedir. Diğer bir eksiklik kanun metnine göre ara sınav yapmanın da mümkün gözükmemesidir.

Mevcut sınav yukarıda yazılı Kanun hükmü doğrultusunda çıkarılan 27.07.2004 gün ve Resmi Gazete: 25535 numaralı “Adli Yargı Hakim ve Savcı Adayları ile İdari Yargı Hakim Adaylarının Eğitimleri Sonunda Yapılacak Yazılı Sınavın Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik” hükümlerine göre yapılmaktadır. Yönetmeliğin ilgili maddelerine göre Akademi Yönetim Kurulu tarafından öğretim görevlileri arasından bir sınav kurulu oluşturulmaktadır. Sınavın yönetimi, soruların belirlenmesi ve kâğıtların okunması beş üyeden oluşan sınav kurulu tarafından yapılmaktadır. Öğretim görevlileri girdikleri ders ile ilgili dört soru ve cevap anahtarı hazırlamakta bunu kapalı zarf içerisinde Başkanlığa teslim etmektedir. Sınav Kurulu tüm soruları Başkanlıktan kapalı zarfla almakta ve soruları belirleyerek sınavı yapmaktadır. Sınavın klasik yazılı veya test usulü yapılması Yönetim Kurulunun takdirindedir. Bunun dışında Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığının veya Eğitim Merkezi Müdürlüğünün sınavla ilgili herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır.

Mevcut sistemde yıllardır yirmi soru sorulmakta ve sınav klasik yazılı şeklinde yapılmaktadır. Adaylara soruları cevaplamaları için üç buçuk saat verilmektedir. Sınavla ilgili en büyük eksiklik, hukuk gibi çok geniş bir

bilgi alanını içeren bir disiplinden sınav yapılmasına ve görülen onca konuya rağmen ölçme değerlendirme tek bir sınavla, yirmi soruyla ve üç buçuk saat içerisinde yapılmasıdır. Bu hususlar ölçme ve değerlendirme sınırlarını etkilemekte ve adaylarda ciddi bir sıkıntıya yol açmaktadır. Bu hususların değiştirilmesi için yukarıda belirtilen proje kapsamında eğitimde anlatılan konular ana dersler altında birleştirildikten ve ders materyalleri oluşturulduktan sonra ilgili Yönetmelik değiştirilerek her bir dersten ayrı bir sınav yapılması planlanmaktadır. Yapılacak bir kanuni düzenleme ile sınav şeklinin Kanundan çıkarılarak Akademi Yönetim Kurulunun çıkaracağı bir yönetmeliğe bağlı kılınması çok daha yerinde olacaktır.

Sınavla ilgili diğer bir husus sınavda kalmanın ağır sonucu ile ilgilidir. Eğitim dönemi sonunda adaylara iki sınav hakkı tanınmaktadır. İkisinden de kalan adaylar hâkim ve savcı olma hakkını kaybetmekte, sadece talepleri halinde Adalet Bakanlığınca merkez veya taşra teşkilâtında genel idare hizmetleri sınıfında bir kadroya atanma hakkına sahip olmaktadır. Bu düzenlemenin sonucu çok ağır olduğundan adaylar üzerinde çok büyük bir strese yol açmakta ayrıca sınav kurulunu da gereksiz bir baskı altına almaktadır. Son yıllarda çok önemli miktarda hâkim ve savcı adayının girdiği bu sınavlarda başarısız olduğu için mesleğe kabul edilmeyen sadece tek bir kişi bulunmaktadır. Bu konuda da yasal düzenleme yapılmak suretiyle ilk iki imtihanda başarısız olan adaya dönem kaybettirilerek, akademi eğitimini tekrarlaması zorunluluğu getirilip, belli bazı mali yoksunluklara tabi kılınması ikinci eğitim sonunda da başarısız olması durumunda mesleğe kabul edilmemesi gibi çözümler belirtilen sıkıntıları giderecektir.

IV. SONUÇ

Ülkemizde reform veya iyileştirme çalışmaları yapılırken düşülen en büyük hatalardan birisi bütüncül bakış açısının olmaması ve bütün alanın gözden geçirilmesi yerine alt bir iki konunun değişikliğe tabi tutulmasıdır. Bu perspektifi kaybetmemek için hâkim ve savcı adaylarının meslek öncesi eğitimi incelediğimiz bu çalışmada konuya lise eğitiminden başlanılmıştır

zira incelenen alanla ilgili birçok problem temel eğitimle alakalıdır.

Hâkim ve savcı adaylarının meslek öncesi eğitimi düzenlenirken mutlaka lise ve üniversite eğitimi de bir reforma tabi tutulmalıdır. Bu yaklaşım tarzı bazıları için işi uzatmak gibi görülme ihtimalini içinde barındırır da bu hataya düşülmemeli, daha temelli ve “ciddi” bir reform çabası olarak değerlendirilmelidir.

Lise ve üniversite eğitiminde öğrencileri tekrar kitaplarla buluşturacak; tek bir ders kitabı yerine iyi belirlenmiş geniş listeler üzerinden okuma yapmalarını sağlayacak tedbirler alınmalıdır. Hukuk fakültelerinin müfredatı tekrar elden geçirilerek pozitif hukuk temelli mevcut yasal rejimi öğreten bir eğitim programı yerine öğrencileri hukuk teknisyeninden ziyade hukukçu yapacak hukuk metodolojisi, hukuk felsefesi, hukuk tarihi, hukuk sosyolojisi, adli psikoloji, etik, edebiyat gibi derslere ağırlık veren bir program oluşturulmalıdır. Her hukuk öğrencisinin, bir yabancı dili okuma, dinleme, yazma ve konuşma alanlarında iyi derecede bilmesi ülkemiz için bir kaynak israfı ve lüks değil bilakis ihtiyaç olarak görülmelidir.

Hukuk fakültesi sonrası hâkim ve savcı adaylığına giriş için yapılan yazılı sınavda da yukarıda sayılan derslerin ağırlığı diğer derslere göre ciddi oranda arttırılmalıdır. Bu yapıldığı takdirde dört yıl gibi çok kısa sayılabilecek bir zaman diliminde üniversiteler müfredatlarını bu istikamette değiştirmek zorunda kalacak ve hukukçu profitemiz çok hızlı bir şekilde özgürlük idealine doğru evrilecektir.

Sözlü sınavla ilgili olarak da şeffaflığı ve güvenilirliği arttıracak tedbirler alınmalıdır. Ayrıca hâkim ve savcı adayları olmak isteyen adaylar mutlaka ciddiyetle yapılan psikolojik testlerden geçirilmelidir.

Hâkim savcı adaylığı stajının süresi özellikle genç hukuk fakültesi mezunu adaylar için arttırılmalıdır.

Hâkim ve savcı adaylığı ile ilgili ikili yetki dağılımı terkedilerek bu konuda tek yetkili ve sorumlu Türkiye Adalet Akademisi olmalıdır. Türkiye Adalet Akademisinin belirtilen görevlerini ve özellikle eğitim görevini daha nitelikli yapabilmesi için organizasyonel

ihtiyaçları ve personel eksikliği giderilmelidir. Türkiye Adalet Akademisi'nin diğer bir eksikliği olan belli süreler ile görev yapacak daimi eğitici kadronun ihdası eğitimin etkinliği ve verimini ciddi oranda arttıracaktır. Eğitim dönemi sonunda yapılan sınavın şekil ve şartlarının ilgili kanun yerine yönetmelik ile düzenlenmesi de daha yararlı sonuçlar doğuracaktır.

Adli yargı hâkim ve savcı adaylarının meslek öncesi eğitimleri ile ilgili incelemeye genel olarak bakıldığında eksikliklerin eskiden olduğu gibi mali ve insani kaynak yetersizliğinden ziyade; bakış açısından, meselelere yaklaşımdaki zihniyet yapısından ve en önemlisi ciddiyet eksikliğinden kaynaklandığı görülmektedir. Çözüm yolu da bu alanlarda değişikliğe gitmekten geçmektedir.

KAYNAKÇA

- Bertrand Russell, **Eğitim Üzerine**, çev: Nail Bezel, 5. Bası, İstanbul, 2001.
- Mustafa Erdoğan, **Yargı Reformu**, Star gazetesi, 21 Mart 2007.
- Eser Karakaş, **Bir Özel Lise Sahibi Olsaydım**, Star Gazetesi, 22 Eylül 2012, (<http://haber.stargazete.com/yazar/bir-ozel-lise-sahibi-olsa-idim/yazi-691208>, (Erişim: 31.12.2013))
- Murat Özbay, **Türkiye Adalet Akademisi Hakim ve Savcı Adaylarının Yazma Becerileri**, Ankara, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, 2011.
- Tuğrul Ansay, **Amerika Birleşik Devletlerinde ve Federal Almanya'da Hukuk Öğretimi**, Hukuk Öğretimi Sempozyumu, Ed.: Adnan Güriz, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1993.
- Meral Öztoprak Sağır, **Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye'de Hukuk Eğitimi**, Araştırma Raporu, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2010.
- Hakan Pekcanitez, (Konuşma), **“Hukuk Öğrenimi ve Hukukçunun Eğitimi”**, Uluslararası Toplantı, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004.

Hakan Öztürk, **Hukukçuların Eğitimi**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Ankara, Nisan 2010, Sayı 1.

“Hukuk Öğretimi Sempozyumu”, editör : Adnan Güriz, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1993 ; “Hukuk Öğrenimi ve Hukukçunun Eğitimi” Uluslararası Toplantı, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004.

Hüsnü Aldemir, **Hakimlik ve Savcılık Mesleğinin Temel Esasları**, Ankara, 2013, Seçkin Yayınevi.

Halit Yılmaz, **Hakim ve Savcı Adayı Alımında Mülakat Sınavına İlişkin Hukuksal Sorunlar**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Mart-Nisan 2011, Yıl 23, Sayı 93, Ankara.

Ahmet Hamsici, HSYK Başkanvekili, Basın konuşması, <http://www.trthaber.com/haber/gundem/hakim-ve-savcilara-30-yas-siniri-geliyor-106048.html> (Erişim 05.01.2014)

Ahmet Akgül (Tartışma), “**Hukuk Öğrenimi ve Hukukçunun Eğitimi**”, Uluslararası Toplantı, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004.

TAA 9. Olağan Genel Kurul Toplantısı (yayımlanmamış), Ankara, 2012.

TAA 10. Olağan Genel Kurul Toplantısı (yayımlanmamış), Ankara, 2013.